

LÄRARNAS
RIKSFÖRBUND

Elevernas läsförmåga i grundskolan

*En undersökning av Lärarnas Riksförbund
inom ramen för projektet Läsande Klass*

Elevernas läsförmåga i grundskolan

*En undersökning av Lärarnas Riksförbund
inom ramen för projektet Läsande Klass*

Innehåll

Förord	3
Sammanfattning, slutsatser och förslag.....	4
Sammanfattning	4
Slutsatser av undersökningens resultat.....	5
Förslag	5
Bakgrund	7
Undersökningen	8
Metodbeskrivning.....	20

Förord

Grundskolans huvuduppgift är att se till att alla elever, oavsett bakgrund eller bostadsort, lär sig de basfärdigheter och får den bildning som krävs för att klara sig i samhället och för att fortsätta utbilda sig på gymnasienivå. En förutsättning för att detta ska fungera i verkligheten är att eleverna lär sig att läsa och skriva före lågstadiets utgång.

Jag ser med stor oro på att eleverna i allt större utsträckning inte får de basfärdigheter de behöver, och detta redan på ett tidigt stadium. Utvecklingen enligt internationella jämförelser är allvarlig, och det krävs krafttag för att skolprestationerna ska förbättras. Att kunna läsa med flyt och förståelse öppnar dörrar för förändring i andra ämnen där svenska elever numera underpresterar, exempelvis matematik och naturvetenskap.

Vi i Lärarnas Riksförbund anser att skolan behöver en nystart, och att det är av nationellt intresse att så sker. Det skolsystem vi har i dag, bestående av 290 olika kommuner som organiserar och driver skola efter olika förmåga, är förlegat. Därför måste staten ta ett huvudansvar för de skolor som i dag är offentligdrivna, det vill säga de kommunala. Allt blir givetvis inte bättre i ett trollslag av en sådan förändring, men förutsättningarna för en förbättring stärks markant.

Jag vill här rikta ett stort tack till projektet *En läsande klass* som författaren Martin Widmark initierat och där Lärarnas Riksförbund får vara med som samarbetspart. Jag är övertygad om att landets låg- och mellanstadielärare kommer att märka skillnad och känna stark uppmuntran i det viktiga arbete som görs varje dag för att alla elever ska lära sig att läsa, för att sedan utveckla och stärka läsförmågan.

Bo Jansson
Förbundsordförande

Sammanfattning, slutsatser och förslag

Sammanfattning

Lärarnas Riksförbund har frågat 2 200 lärare i grundskolan som undervisar i svenska om elevernas läsförmåga i de olika stadierna. Undersökningen har gjorts inom ramen för samarbetsprojektet En läsande klass och Läsrörelsen, men det är förbundet som ansvarar för såväl genomförande som resultat. Det är också förbundets åsikter och slutsatser som ligger till grund för de förslag som presenteras nedan.

Lärarna i undersökningen upplever stora brister i förutsättningarna för läsinlärningen. Det gäller exempelvis tillgången till särskilt stöd för elever som visar brister i läsförmåga. Nästan hälften av lågstadielärarna i undersökningen, 45 procent, uppger att elever i behov av stöd för sin läsfärdighetsträning inte får detta. Andelarna är högre i mellanstadielärarnas svar, 56 procent, och ytterligare än högre bland högstadielärarna, där hela 65 procent säger att de elever som är i behov av stöd för läsningen inte får det i den utsträckning som krävs. Bristen på speciallärare visar sig vara mycket stor.

72 procent av grundskollärarna i denna undersökning anser inte att elever med annat modersmål än svenska får det stöd de behöver för att träna läsfärdigheten i det svenska språket. Träning i svenska språket är avgörande för dessa elevers möjlighet att nå likvärdiga förutsättningar för att klara skolan som svenskfödda elever. Den nyligen presenterade PISA-undersökningen, som genomfördes 2012, visade att utlandsfödda elever i Sverige i genomsnitt presterar sämre än utlandsfödda elever i andra OECD-länder.

Vidare kan det noteras ett glapp mellan de olika stadielärarna i grundskolan när det gäller synen på elevernas läsförmåga. 93 procent av lågstadielärarna anser att eleverna kan läsa åldersadekvat litteratur när de *lämnar* lågstadiet. Samtidigt svarar 78 procent av mellanstadielärarna att eleverna kan läsa åldersadekvat litteratur när de *börjar* mellanstadiet.

Mest alarmerande är högstadielärarnas bedömning av elevernas läsförmåga. Endast 60 procent av dessa lärare svarar att eleverna kan läsa i tillräcklig utsträckning när de börjar årskurs 7. 40 procent av högstadielärarna anser alltså att eleverna inte kan läsa i tillräcklig utsträckning.

Frågan om undervisningstidens omfattning har också berörts. Lågstadielärarna anser i större utsträckning än mellanstadielärarna att undervisningstiden räcker för att eleverna ska kunna uppfylla kraven i kursplanen vad gäller läsfärdighet. 38 procent av mellanstadielärarna anser att undervisningstiden inte räcker till.

Även hemmets engagemang i läsningen är en viktig förutsättning för framgång. Svaren från lärarna angående detta ger en tydlig indikation om att föräldrarna är som mest engagerade i barnens lästräning och läsning i lågstadiet. Därefter sjunker engagemangsnivån enligt lärarna, då de uppskattar att endast drygt hälften av föräldrarna till mellanstadieläverna visar ett aktivt stöd i läsningen. På motsvarande sätt har 40 procent av högstadielärarna svarat att de känner ett aktivt stöd från föräldrarna vad gäller läsningen.

Ett område som fått mycket uppmärksamhet när det gäller läsinlärning är så kallade läsförståelsestrategier. Bland lågstadielärarna upplevde 78 procent att de fått mycket eller ganska god utbildning i läsförståelsestrategier. Motsvarande siffra för mellanstadielärarna är

67 procent. Endast 4 procent av lågstadielärarna och 8 procent av mellanstadielärarna har inte fått någon utbildning i detta.

Då just läsförståelsestrategier är ett område som relativt nyligen uppmärksammats i forskningen, även om de bakomliggande pedagogiska idéerna inte är nya, bör detta vara ett viktigt område inom låg- och mellanstadielärares fortbildning. Cirka hälften av lågstadielärarna som undervisar i svenska, 48 procent, svarar att de inte har fått någon fortbildning i läsförståelsestrategier de senaste fem åren. Av mellanstadielärarna är det 55 procent som inte fått någon sådan fortbildning den gångna femårsperioden.

Slutsatser av undersökningens resultat

Föreliggande undersökning visar med stor tydlighet de brister som finns i skolan gällande likvärdighet. Det handlar om brister i tillämpningen av rätten till stöd för elever i behov av extra läsfärdighetsträning, att elever med annat modersmål än svenska inte får den träning de behöver, den varierande förekomsten av skolbibliotek, otillräcklig undervisningstid, med mera. Det ser helt enkelt väldigt olika ut på olika skolor, vilket strider mot skollagens krav på likvärdig utbildning.

Det är mycket allvarligt att 40 procent av högstadielärarna inte anser att eleverna kan läsa tillräckligt bra när de börjar årskurs 7. Detta trots att eleverna tycks prestera bra på de nationella proven i såväl årskurs 3 som årskurs 6, enligt Skolverkets statistik.

Högstadielärarnas oroande skattning av elevernas läsförmåga styrks delvis av det faktum att svenska elever läser sämre än OECD-genomsnittet i den senaste PISA-undersökningen. Lågstadielärarnas positiva skattning av läsfärdigheten när eleverna lämnar årskurs 3 styrks av att nästan alla elever klarar läsfärdighetstestet i de nationella proven i årskurs 3. Detsamma kan sägas om mellanstadielärarnas skattning i förhållande till statistiken över det nationella provet i årskurs 6.

Denna undersökning bör kompletteras med fler undersökningar för att analysen ska kunna bli mer beskrivande. Relationen mellan kursplanemål, nationella prov och det som mäts i PISA-undersökningen behöver beskrivas, något som inte varit ambitionen med denna undersökning. Därmed inte sagt att slutsatser inte kan dras.

Det som tydligt visas är att förutsättningarna för läsinlärning och lästräning varierar och att detta får konsekvenser, med stor sannolikhet i samtliga av skolans teoretiska ämnen. De olikheter som framkommer i lärarnas svar måste tas på allvar, då de indikerar ett systemfel i hur skolan är organiserad. Skillnaderna i undervisningens förutsättningar är helt enkelt för stora.

Förslag

- Elever i behov av stöd för sin läsutveckling måste få detta på ett tidigt stadium. Det handlar om alla elevers möjlighet att klara av skolan. Trots tydligare kursplaner och nationella prov i årskurserna 3 och 6 finns stora problem. Därför måste fler speciallärare utbildas, framför allt med inriktning mot läs- och skrivinlärning i lågstadiet.
- Det måste finnas möjligheter att dela större undervisningsgrupper för att bedriva effektiv läsinlärning. Klasstorlek spelar roll i lågstadiet, särskilt när det gäller att se till

att alla elever lär sig basfärdigheterna. Därför bör förutsättningar för att reglera gruppstorlekarna under viss del av undervisningstiden i svenska i lågstadiet utredas. Detta bör ske inom ramen för den utredning som Skolverket arbetar med gällande stadiindelad timplan för grundskolan.

- Den svenska skolan behöver ett nationellt ansvarstagande där staten sköter finansiering och resursfördelning. Förutsättningar för att bedriva (och få) undervisning måste vara likvärdiga. Staten måste garantera att alla elever får en bra start i livet, vilket gör skolan till ett naturligt ansvarsområde. En utredning för hur detta ska se ut i praktiken måste tillsättas snarast.

Bakgrund

Lärarnas Riksförbund samarbetar med projektet *En läsande klass* som barn- och ungdomsförfattaren och mellanstadieläraren Martin Widmark tagit initiativ till. Projektet har sin upprinnelse i den tydliga skillnad Widmark upplevt under alla sina klassrumsbesök mellan skolklasser som avsätter mycket tid och aktivt jobbar med läsförståelse, och de som inte gör detta i lika stor utsträckning. Syftet med projektet är att förbättra läsundervisningen och öka läsandet.¹ Även Läsrörelsen ingår i samarbetet.

Läsningen har diskuterats flitigt efter den senaste PISA-undersökningen, där svenska 15-åringar numera läser under snittet för eleverna i de deltagande länderna. Svenska elever presterade tidigare på toppnivå i läsning, men prestationerna inom detta område har sjunkit konstant sedan år 2000, precis som för matematik och naturvetenskap, som också mäts i PISA. Den efterföljande analysen av PISA-resultaten lyfter fram läsningens betydelse för framgångar alternativt motgångar inom de andra ämnesområdena. Av den anledningen har läsförmågan en särställning.

I grundskolan har lågstadiet av tradition en särställning kopplad till basfärdigheterna, där läsning utgör en av dessa. Tidig och systematisk läsinlärning är en förutsättning för fortsatta skolprestationer. Lågstadiet har därför varit i fokus i senare års stora skolsatsningar, vilket bland annat inkluderar ny lärarutbildning, fortbildningsinsatser, ny läroplan med nya kursplaner, fler nationella prov, med mera.

De elever som genomförde PISA-undersökningen 2012 gick ut årskurs 3 år 2006. Då fanns varken den nya läroplanen, Lgr11, med kunskapskrav för årskurs 3 eller nationella prov för denna årskurs. De elever som i dag (2014) går årskurs 3 är "PISA-mässiga" år 2020 då de går i årskurs 9. De elever som gör nästa PISA-test som äger rum år 2015 gick ut årskurs 3 år 2009. Inte heller då fanns den nya läroplanen eller de nationella proven i årskurs 3. För att den nya läroplanen och de nya nationella proven ska kunna utvärderas i förhållande till PISA kan detta ske först vid mättillfället år 2018. Detta är viktigt att ta med i analysen när skolans faktorer, som exempelvis skolans styrdokument, diskuteras i relation till den internationella mätningen.

Inom ramen för projektet *En läsande klass*, som nämns ovan, har en studiehandledning för låg- och mellanstadielärare utarbetats som tar sin utgångspunkt i flera olika forskningsbaserade modeller för läsinlärning med dokumenterad effekt på läsförståelse. Det handlar om så kallade läsförståelsestrategier för eleverna, som kan beskrivas som mentala verktyg för ökad förståelse. Vana läsare märker inte av dessa strategier vid läsningen, utan det gäller att synliggöra och sätta ord på sådant som man som läsare sedan ska hantera omedvetet.

Den undersökning som redovisas i kommande avsnitt tar bland annat upp frågan om läsförståelsestrategier. Lärarnas Riksförbund arbetar aktivt för att stärka och sprida den pedagogiska forskningen, liksom att tydliggöra de systemfel som finns i dagens skola och uppmuntra till diskussion och komma med förslag på hur dessa kan åtgärdas. Det är i det ljuset som denna undersökning ska ses.

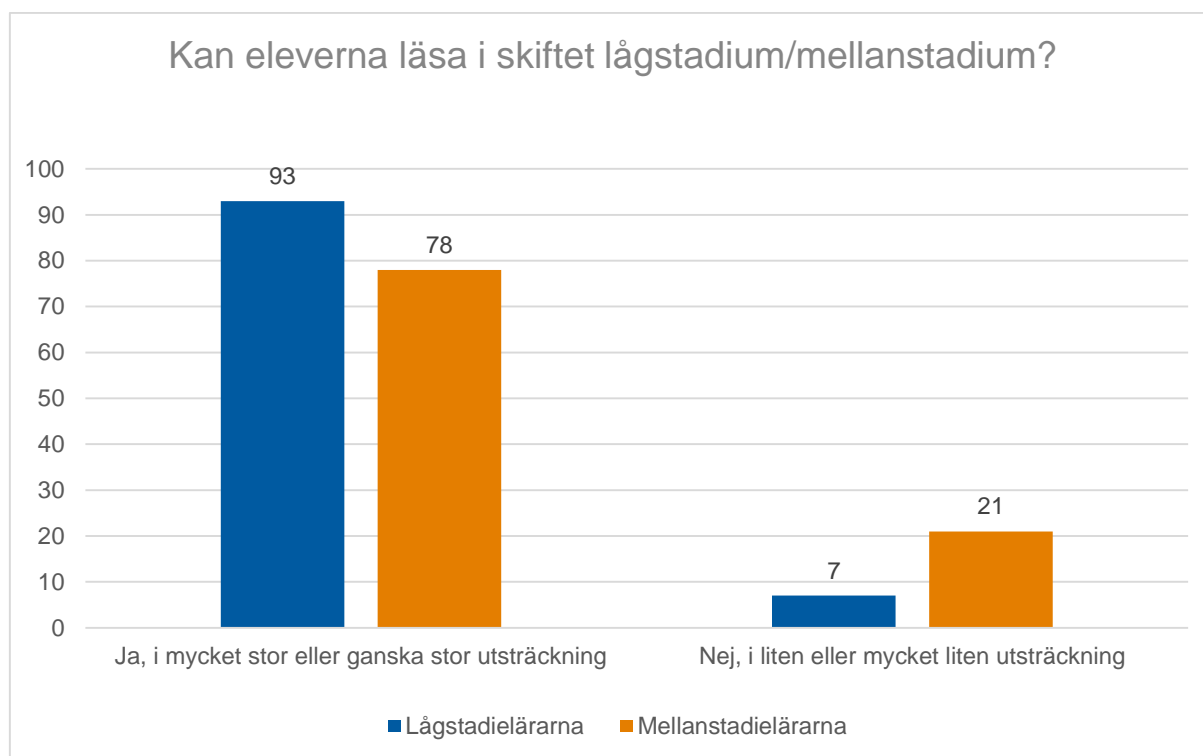
---

¹ För mer information om projektet se: www.enlasandeklass.se

Undersökningen

I detta avsnitt redovisas resultaten av den undersökning som sammanlagt 2 200 lärare som undervisar i svenska i grundskolan svarat på. Lärarna är medlemmar i Lärarnas Riksförbund. Siffrorna i diagrammen anges i procent och avrundning har skett varför siffrorna ibland kan summeras till 99 eller 101.

Diagram 1. Lågstadielärare respektive mellanstadielärare: I vilken utsträckning anser du att eleverna på din skola, generellt sett, kan läsa (avkoda, förstå och läsa med flyt) åldersadekvat skönlitteratur och sakprosa när de lämnar åk 3 (för mellanstadielärare: när eleverna börjar åk 4)?

Tabell 1. Redovisning av samtliga svarsalternativ enskilt.

	I mycket stor utsträckning	I ganska stor utsträckning	I liten utsträckning	I mycket liten utsträckning
Lågstadielärarna	37	56	6	1
Mellanstadielärarna	9	69	20	1

Diagrammet visar att 93 procent av lågstadielärarna anser att eleverna kan läsa åldersadekvat litteratur när de lämnar lågstadiet. Samtidigt svarar 78 procent av mellanstadielärarna att eleverna kan läsa åldersadekvat litteratur när de börjar mellanstadiet.

Att det finns skilda uppfattningar kring en likartad fråga är inte ovanligt. I media kan man ofta läsa att exempelvis gymnasielärare anser att eleverna kan för lite när de lämnar grundskolan, och att universitetslärare tenderar att tycka att eleverna är dåligt förberedda för universitetsstudier efter gymnasieskolan. Är skillnaderna i uppfattning stora måste de givetvis tas på

allvar. En faktor som kan spela in i detta fall är sommarlovet. Om elevernas läsfärdighets-
träning upphör under en längre tidsperiod krävs en startsträcka för att hinna ifatt den tidigare
nivån. Detta är dock ett fenomen som bör påverka på marginalen. En intressantare fråga
i sammanhanget är hur eleverna i årskurs 3 klarar läsfärdigheten i de nationella proven.

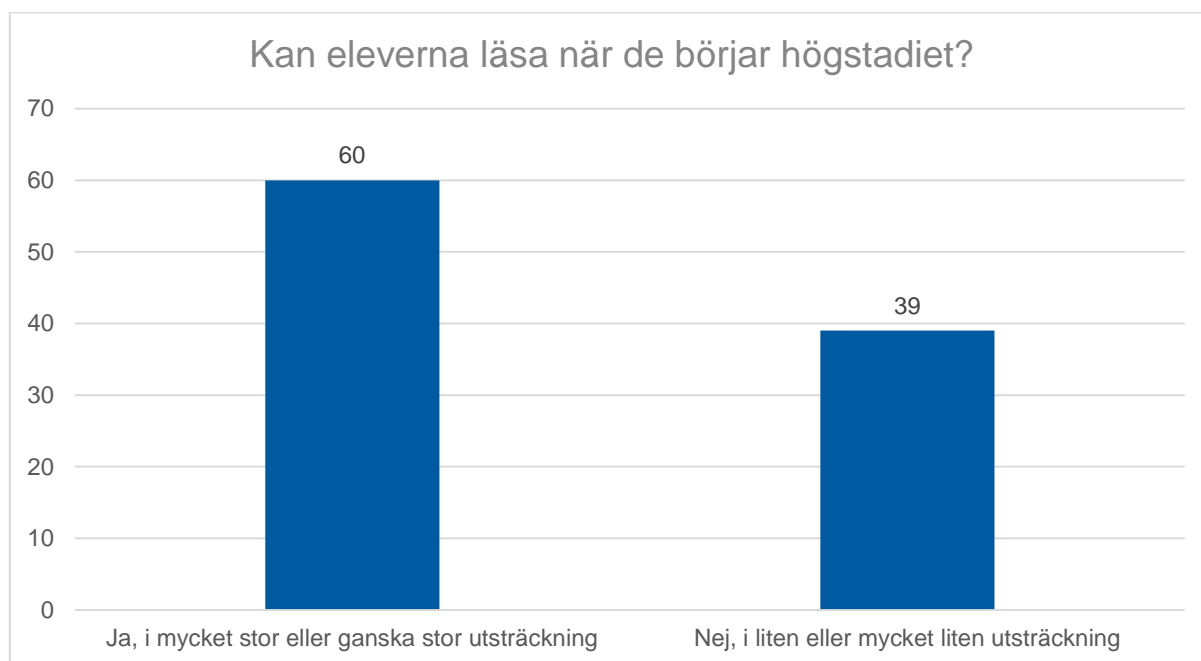
År 2013 klarade 78 procent av eleverna i årskurs 3 samtliga nationella delprov i ämnet
svenska. Det nationella provet omfattar mer än läsning, och det delprov som upplevdes som
svårast gällde stavning. Det delprov som flest elever klarade, 95 procent, handlade om läs-
förmågan.²

Skillnaderna mellan lågstadielärare och mellanstadielärare i uppfattningen kring läsförmåga
är inte särskilt stor. Lågstadielärarnas uppfattning stämmer väl överens med hur eleverna
presterar i läsning på det nationella provet i årskurs 3. Huruvida kravnivån i de nationella
proven och kursplanerna är rimligt ställda är en annan fråga.

---

² Skolverket 2013, *Nationella prov i årskurs 3 våren 2013* (promemoria)

Diagram 2: Högstadielärare: I vilken utsträckning anser du att eleverna på din skola, generellt sett, kan läsa skönlitteratur och sakprosa när de börjar åk 7?

Tabell 2. Redovisning av samtliga svarsalternativ enskilt.

Svarsalternativ	Procent
I mycket stor utsträckning	4
I ganska stor utsträckning	56
I liten utsträckning	36
I mycket liten utsträckning	3

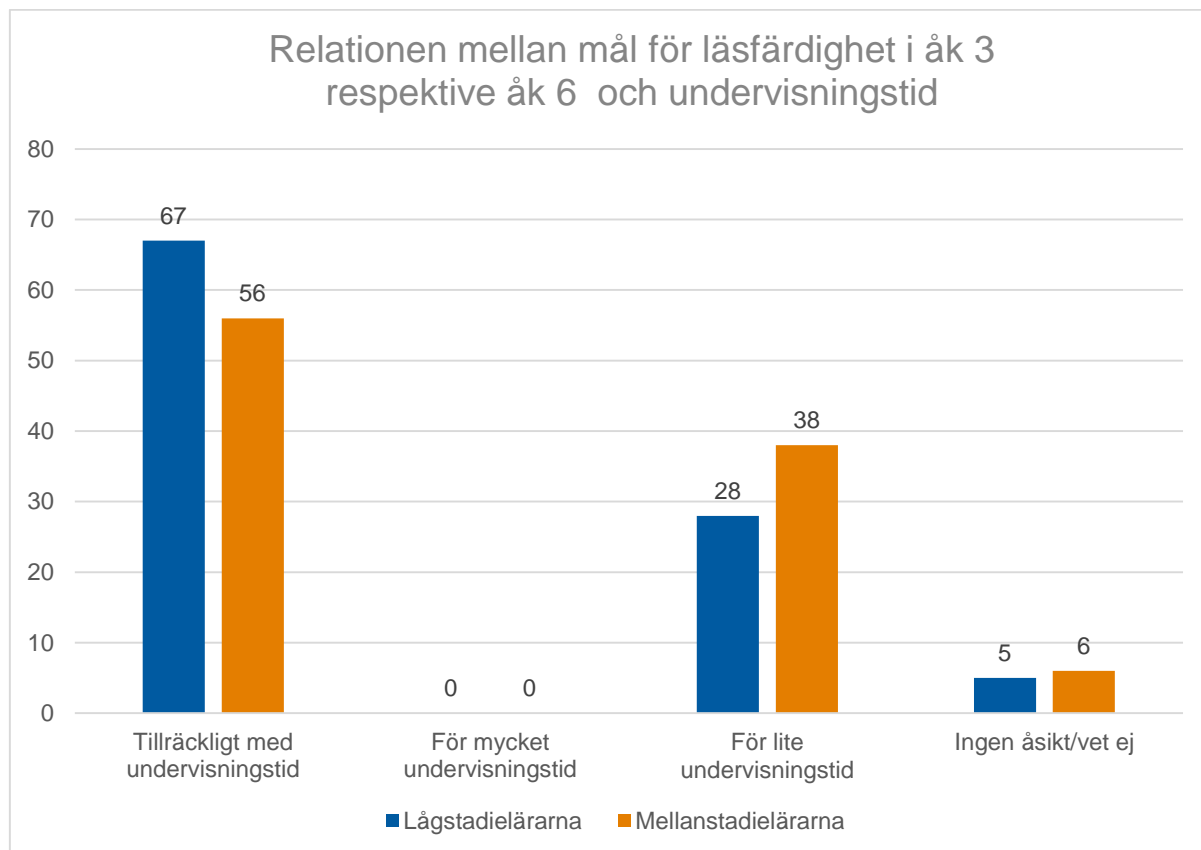
I föregående diagram ansåg 78 procent av mellanstadielärarna att eleverna kunde läsa åldersadekvat litteratur när de började årskurs 4. När högstadielärarna fick skatta elevernas läsförmåga när de börjar årskurs 7 svarade 60 procent att de ansåg att eleverna kunde läsa tillräckligt bra. 40 procent av högstadielärarna anser alltså att eleverna inte kan läsa i tillräcklig utsträckning. Frågan gäller nu inte åldersadekvat litteratur, utan läsförmåga generellt sätt. Denna uppskattning från högstadielärarnas sida är att beteckna som allvarlig.

Om man tittar på Skolverkets statistik över de nationella proven i årskurs 6 framgår att hela 95 procent av eleverna uppnådde kraven för godkänt provbetyg (betyg A–E) i det sammanvägda provbetyget för svenska (ej svenska som andraspråk). 94 procent av eleverna uppnådde godkänt resultat på det delprov som specifikt handlade om läsförmåga.³ Enligt de nationella proven klarar eleverna i mycket stor utsträckning kraven för läsförmåga som ställs vid utgången av mellanstadiet.

Återigen, denna undersökning har inte tittat på de faktiska kravnivåerna i proven och värderat rimligheten i dessa. Uppenbarligen anser en stor andel av högstadielärarna att eleverna inte har tillräckligt med läsförmåga för att klara de krav som ställs i undervisningen på högstadiet.

³ Skolverket 2013, *Resultat från ämnesproven i årskurs 6 vårterminen 2013* (promemoria)

Diagram 3. Lågstadielärare respektive mellanstadielärare: Hur ser förhållandet ut mellan kraven på läsfärdighet i kursplanen för svenska (målen för årskurs 3) och den undervisningstid som ges i lågstadiet på din skola, enligt din åsikt?

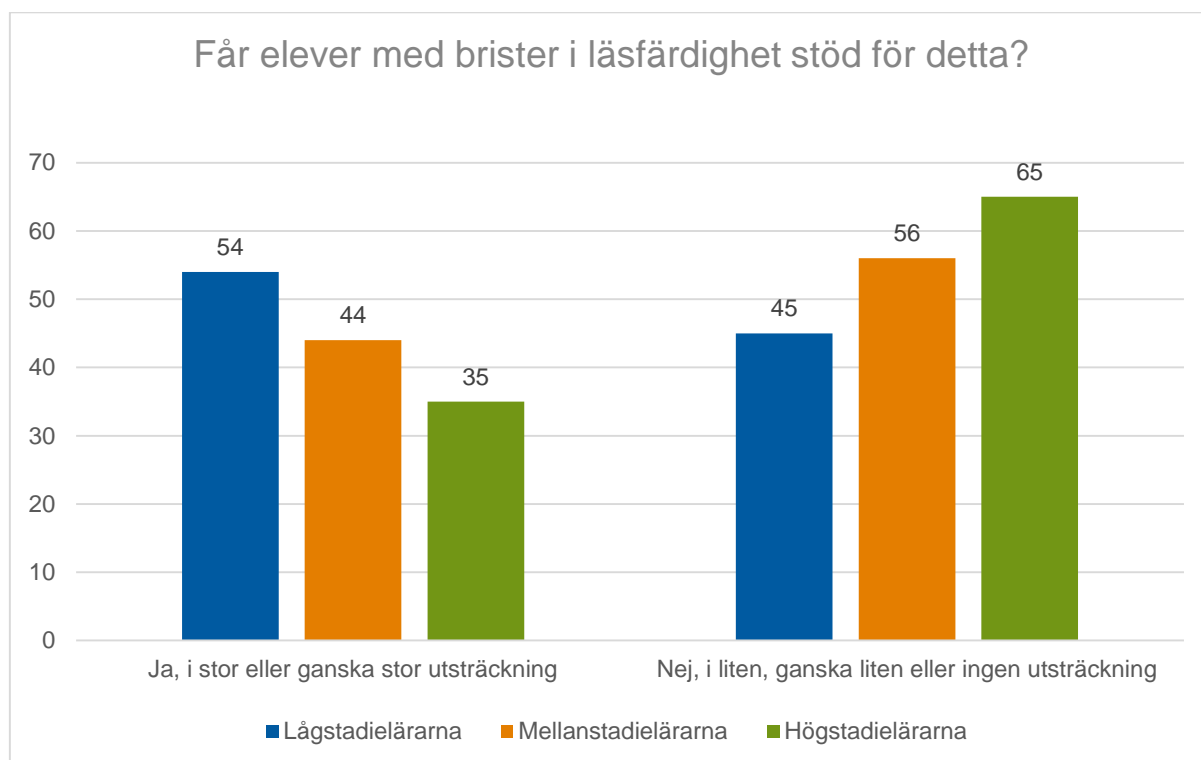
Flera skolanknutna faktorer påverkar studieresultatet, oavsett ämne. En sådan faktor är rätt utbildade lärare för undervisningen, en annan är den undervisningstid som ges. Enligt den nationella timplanen för grundskolan har varje elev rätt till minst 1 490 undervisningstimmar i svenska under grundskolans nio årskurser. Det är i dagsläget upp till den lokala nivån att sedan sköta fördelningen av timmarna över de nio årskurserna.

I diagrammet framgår att lågstadielärarna i större utsträckning än mellanstadielärarna anser att undervisningstiden räcker för att eleverna ska kunna uppfylla kraven i kursplanen vad gäller läsfärdighet. Trots att eleverna enligt Skolverkets statistik över de nationella proven når godkäntnivån, lägst betyget E, så anser nästan fyra av tio lärare på mellanstadiet att tiden inte räcker för att fullt ut träna läsfärdighet. Det skulle kunna tyda på att kravnivåerna i de nationella proven inte fullt stämmer överens med kraven i kursplanen, alternativt vad som krävs för att vara förberedd för högstadiet.

Lärarnas Riksförbund har tidigare genomfört ett antal undersökningar om undervisningstiden, som visar på stora lokala skillnader i fördelningen.⁴ Det finns ännu inga nationella riktlinjer avseende timfördelning i förhållande till grundskolans olika årskurser och stadier.

⁴ Se bland annat Lärarnas Riksförbund 2012, *Nationella timplaner – en förutsättning för likvärdig grundskola?*

Diagram 4. Samtliga lärare: Får elever i lågstadiet/mellanstadiet/högstadiet som har brister i läsfärdighet, utifrån hur den borde utvecklas, extra stöd för detta?

Tabell 3. Redovisning av samtliga svarsalternativ enskilt.

	I mycket stor utsträckning	I ganska stor utsträckning	I liten utsträckning	I mycket liten utsträckning	Inte alls
Lågstadielärarna	10	44	35	9	1
Mellanstadielärarna	6	38	44	10	2
Högstadielärarna	4	31	50	13	2

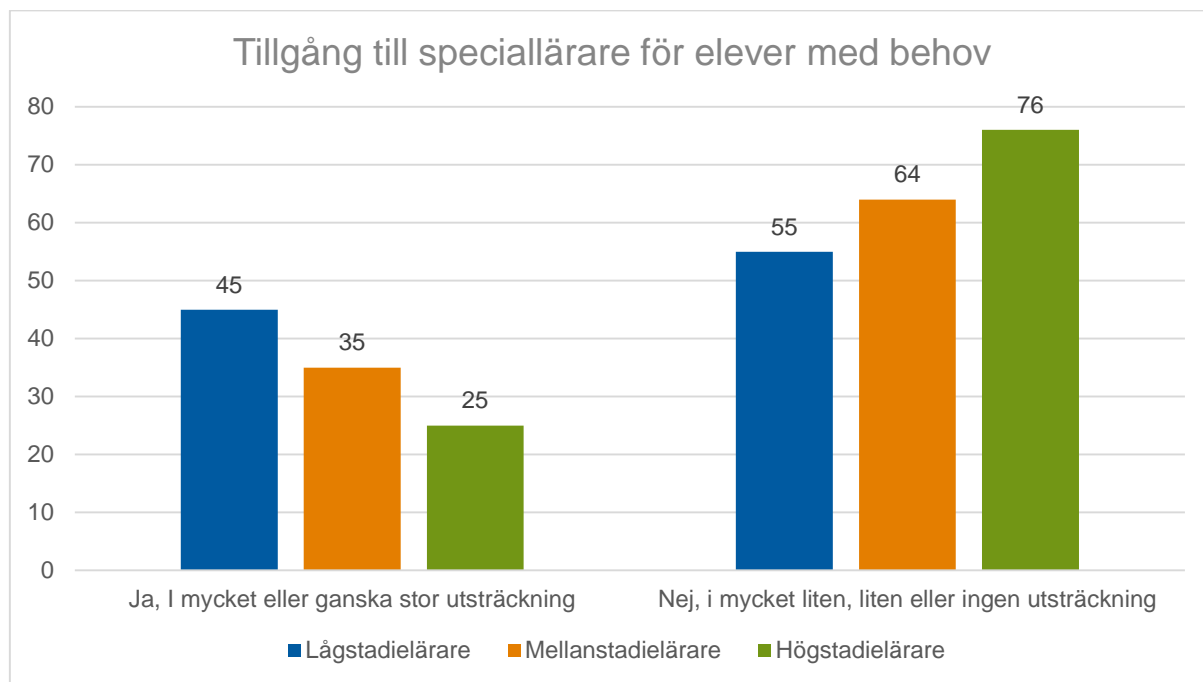
För att alla elever ska kunna utvecklas maximalt är det viktigt att olika typer av specialpedagogiskt stöd sätts in så tidigt som möjligt för de elever som är i behov av detta. Resultaten i diagrammet ovan är nedslående. Nästan hälften av lågstadielärarna i undersökningen uppger att elever i behov av stöd för sin läsfärdighetsträning inte får detta. Andelarna är ännu högre i mellanstadielärarnas svar, och ytterligare än högre bland högstadielärarna, där hela 65 procent säger att elever i behov av stöd inte får det i den utsträckning som krävs.

Bristerna i särskilt stöd kan förklara en del av svenska elevers kunskapsstapp i internationella mätningar. Tidigare har Sverige innehaft en topposition vad gäller läsförmåga, men enligt den senaste PISA-mätningen befinner vi oss nu under OECD-genomsnittet även i fråga om läsningen.⁵ Enligt mätningen är det framför allt de lågpresterande eleverna som tappat mest i läsförmåga.

⁵ Skolverket 2013, PISA 2012

Finland, som ofta jämförs med Sverige, har ett väl utbyggt stödsystem för elever med olika behov. Det mesta av stödet sätts in tidigt, och en stor andel av eleverna får någon gång specialpedagogisk hjälp, något som inte anses vara kontroversiellt eller stigmatiserande.

Diagram 5. Samtliga lärare: Får elever med brister i läsutveckling tillgång till speciallärare med utbildning i läs- och skrivinlärning?

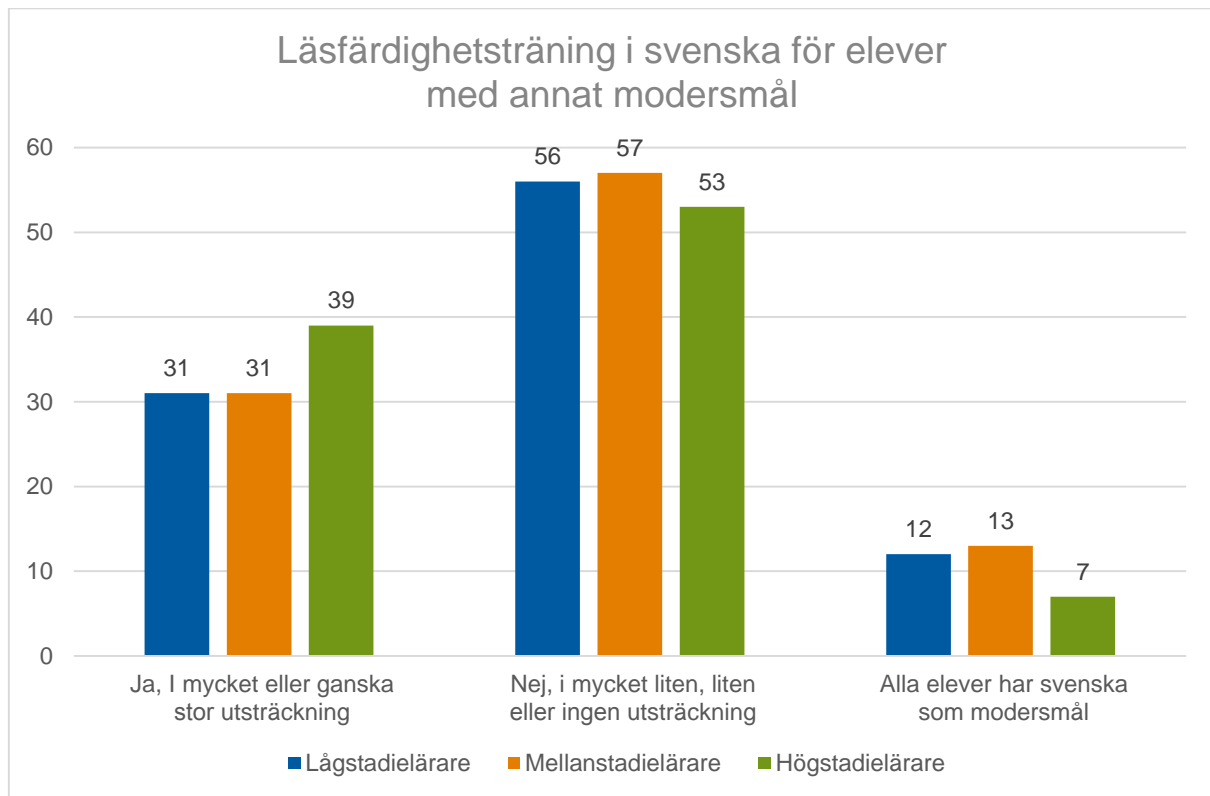

Det är ett välkänt problem att elever i behov av stöd inte alltid får tillgång till det specialpedagogiska stöd de har rätt till. Den viktigaste typen av stöd är att det finns adekvat utbildade speciallärare, i det här fallet med inriktning mot läs- och skrivinlärning.

Lärarnas svar på frågan huruvida elever i behov av stöd för sin läsutveckling får tillgång till speciallärare stämmer till eftertanke. Svaren är alarmerande oavsett om det handlar om låg-, mellan- eller högstadiet.

För att alla elever ska kunna lära sig läsa krävs att ordinarie lärare får avlastning av utbildad speciallärare så att elever i behov av stöd kan utvecklas maximalt, och med stor sannolikhet hinna ikapp sina klasskamrater.

Diagram 6a. Samtliga lärare: Får elever med annat modersmål än svenska på din skola det stöd de behöver för att träna läsfärdighet i svenska?

Tabell 4. Redovisning av samtliga svarsalternativ enskilt.

	I mycket stor utsträckning	I ganska stor utsträckning	I liten utsträckning	I mycket liten utsträckning	Inte alls	Alla elever har svenska som modersmål
Lågstadielärare	3	28	34	15	7	12
Mellanstadielärare	5	26	34	17	6	13
Högstadielärare	7	32	30	19	4	7

Diagram 6b. Endast lärare med elever med annat modersmål än svenska, totalt grundskolans stadier: Får elever med annat modersmål än svenska på din skola det stöd de behöver för att träna läsfärdighet i svenska?

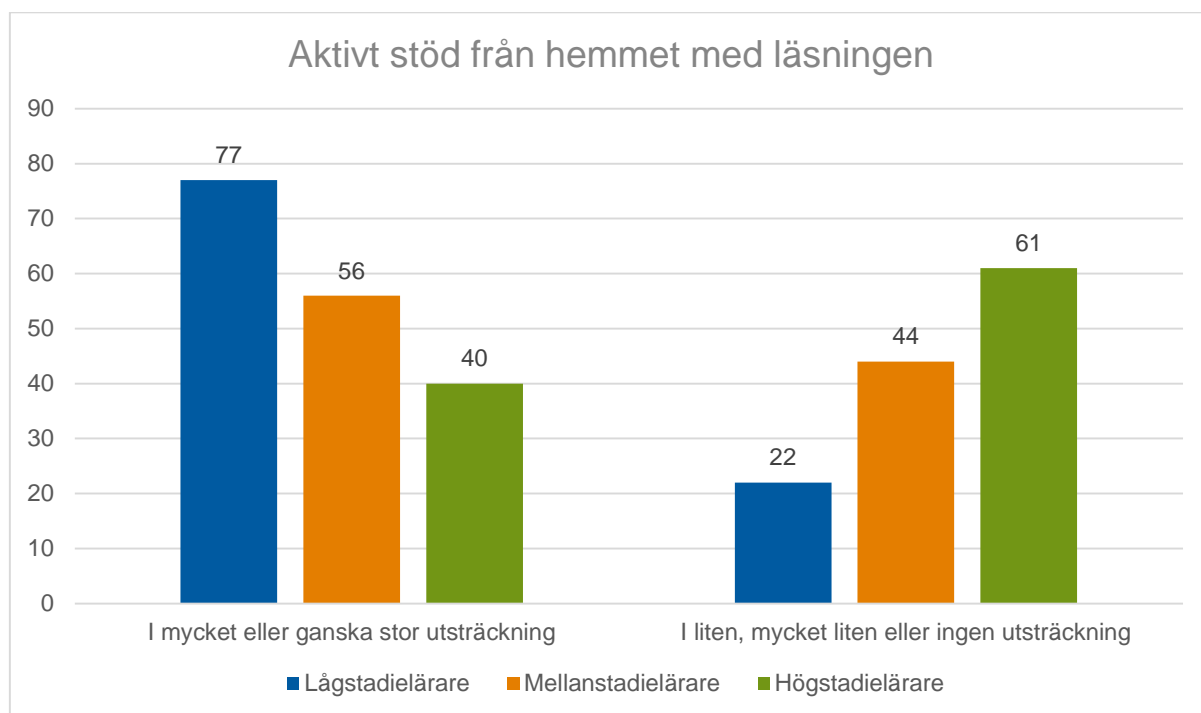
Observera skillnaderna i respondentunderlag mellan diagram 6a och 6b. I första diagrammet ingår samtliga lärare i undersökningen, alltså även de 10 procent som inte har elever med annat modersmål än svenska. I det senare diagrammet ingår endast de lärare som har elever med annat modersmål än svenska, det vill säga 90 procent av lärarna i undersökningen.

Staplarna visar att det fortfarande är mycket långt kvar tills elever med annat modersmål än svenska får det stöd de behöver för att få likvärdiga förutsättningar att klara av skolan som svenskfödda elever.

72 procent av grundskollärarna som har elever med annat modersmål än svenska i den här undersökningen anser att elever med annat modersmål än svenska inte får det stöd de behöver för att träna läsfärdigheten i det svenska språket.

Svaren på denna fråga visar med stor tydlighet på den bristande likvärdigheten i skolan. Den tidigare refererade PISA-undersökningen som presenterades 2013 visar att utlandsfödda elever i Sverige presterar i genomsnitt sämre än utlandsfödda elever i andra OECD-länder.

Diagram 7. Samtliga: Känner du att du som lärare har ett aktivt stöd bland elevernas föräldrar när det gäller vikten av att träna läsfärdighet (läsa generellt) även hemma?

Tabell 5. Redovisning av samtliga svarsalternativ enskilt.

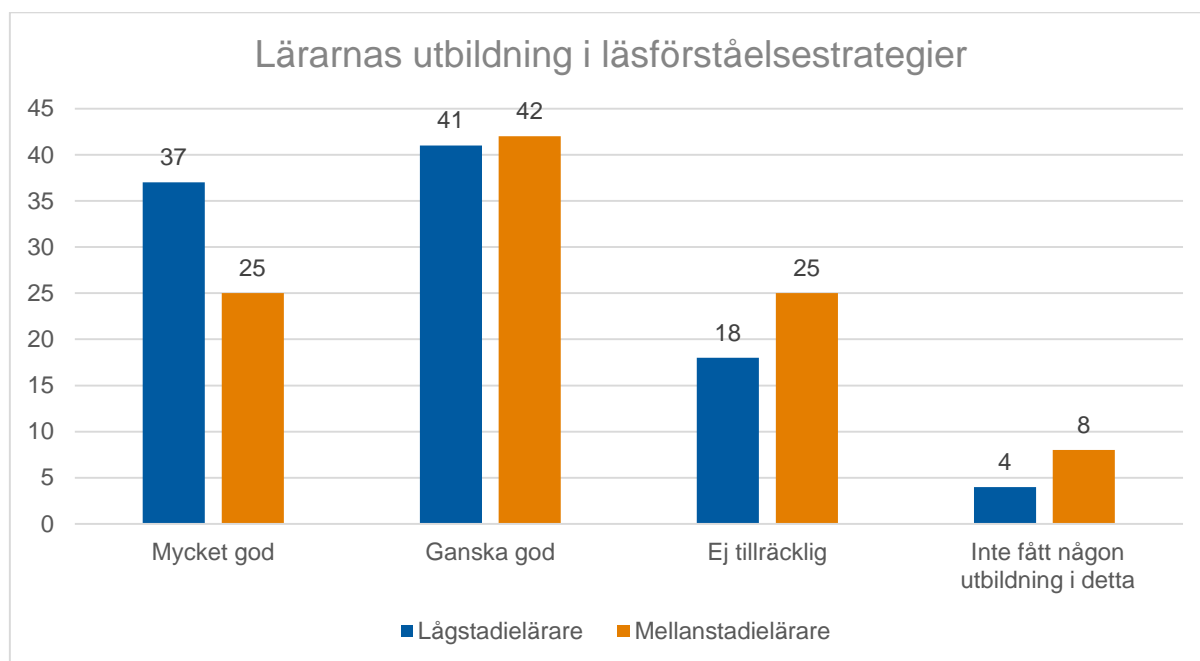
	I mycket stor utsträckning	I ganska stor utsträckning	I liten utsträckning	I mycket liten utsträckning	Inte alls
Lågstadie	16	61	20	2	0
Mellanstadie	8	48	34	8	2
Högstadie	5	35	44	14	3

Lärarna är den viktigaste faktorn i skolan när det gäller att påverka förutsättningarna för eleverna att prestera väl.

Den generellt sett viktigaste faktorn för studieresultat är annars föräldrarnas utbildningsnivå. Hemmiljön och föräldrarna spelar en avgörande roll. Det är därför viktigt att lärarna känner ett aktivt stöd från föräldrarna när det gäller lästräning och läsning generellt.

Svaren från lärarna ger en tydlig indikation på att föräldrarna är som mest engagerade i barnens lästräning och läsning i lågstadiet. Därefter sjunker engagemangsnivån enligt lärarna, då de uppskattar att endast drygt hälften av föräldrarna till mellanstadieläverna visar ett aktivt stöd i läsningen, och endast 40 procent av föräldrarna till högstadieläverna.

Diagram 8. Lågstadielärare och mellanstadielärare: Hur skulle du beskriva din utbildning i att kunna undervisa i läsförståelsestrategier, generellt sett?

Läsförståelsestrategier är mentala verktyg som läsaren använder för att förstå en text. Lässtrategier handlar om hur läsaren gör för att läsa en text och skapa förståelse. Många gånger är dessa strategier omedvetna för den erfarna läsaren. För utförligare information om forskningen kring läsförståelse och läsförståelsestrategier hänvisas till lärarutbildaren Barbro Westlund⁶, samt forskarna Monica Reichenberg och Ingvar Lundberg.⁷

Lärarna fick en kort introduktionstext till vad som menas med läsförståelsestrategi för att undvika missuppfattningar, innan de svarade på den ovan ställda frågan i enkäten.

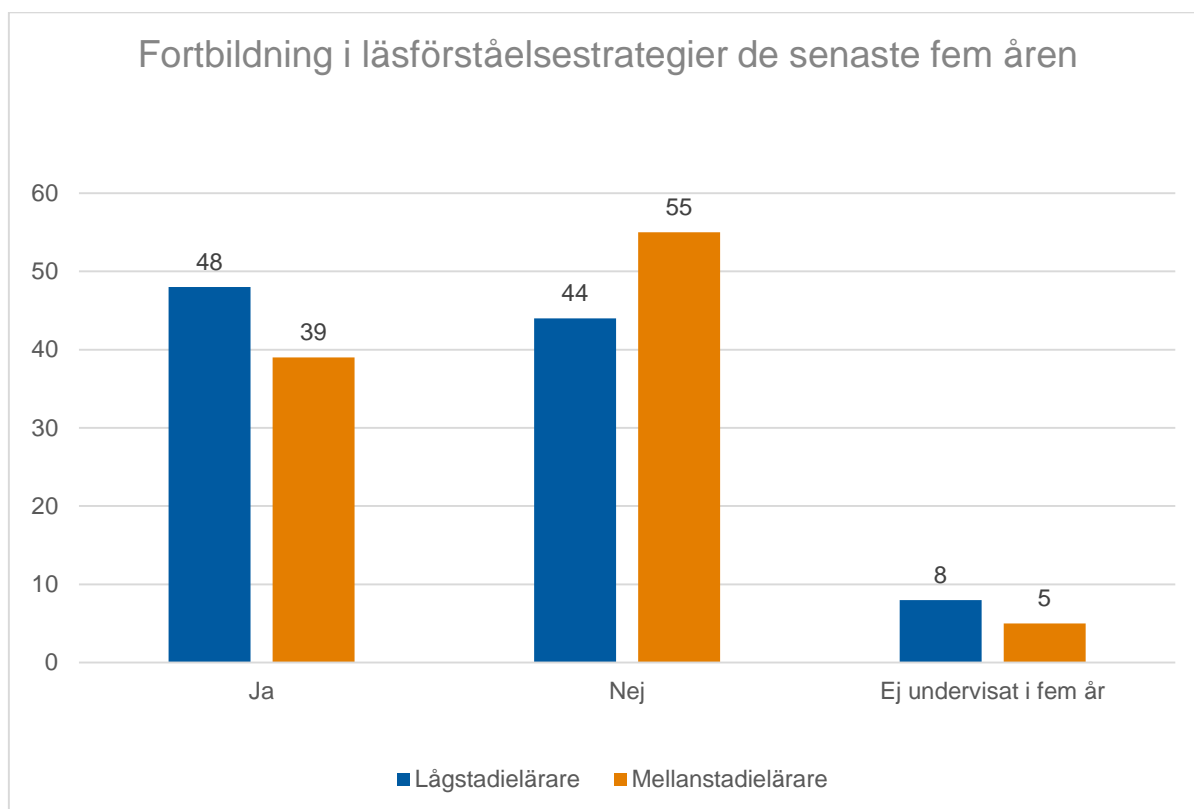
Bland lågstadielärarna upplevde 78 procent att de fått mycket eller ganska god utbildning i läsförståelsestrategier. Motsvarande siffra för mellanstadielärarna är 67 procent. Endast 4 procent av lågstadielärarna och åtta procent av mellanstadielärarna har inte fått någon utbildning i detta. Frågan har inte ställts till högstadielärarna.

Att ha utbildning i läsförståelsestrategier är en av flera komponenter som är viktiga för att bedriva framgångsrik läsinlärningsundervisning. Andra komponenter är exempelvis undervisningstid, möjligheter till särskilt stöd, halvklassindelning, etcetera.

⁶ Westlund Barbro 2012, *Att undervisa i läsförståelse*, Natur och Kultur förlag

⁷http://www.enlasandeklass.se/wp-content/uploads/2014/05/lankad_inlaga_studiehandledning_en_lasande_klass.pdf

Diagram 9. Lågstadielärare och mellanstadielärare: Har du under de senaste fem åren fått någon fortbildning i att kunna undervisa i läsförståelsestrategier?

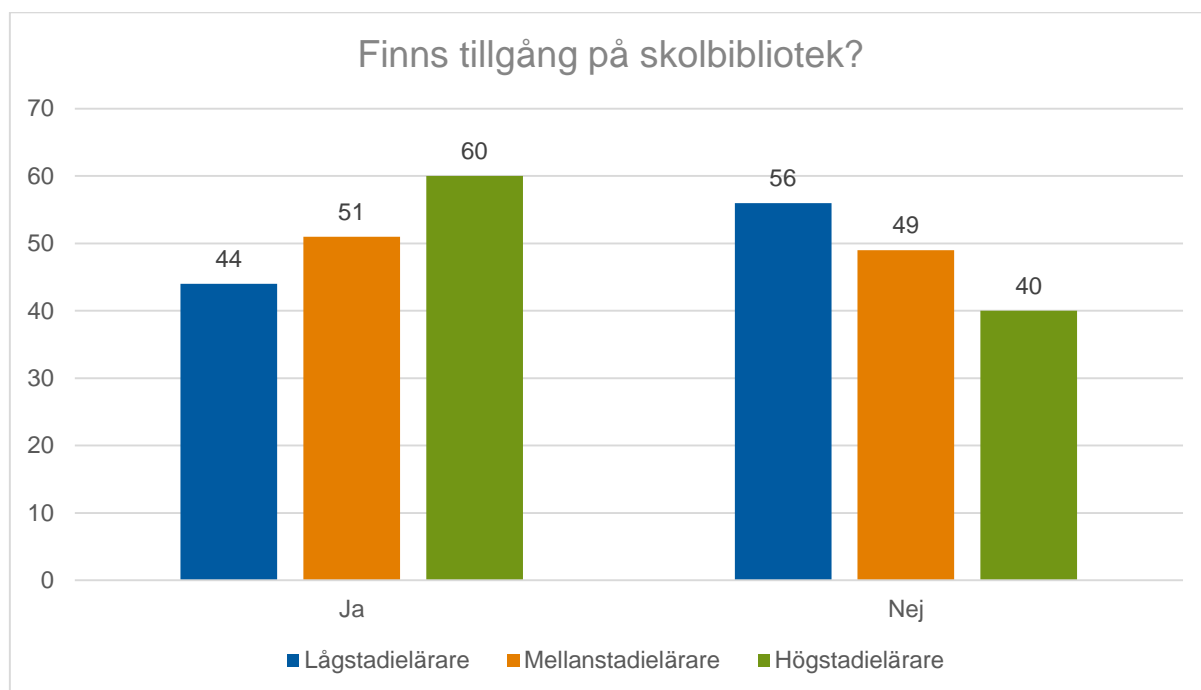

Lärarnas möjlighet till fortbildning är viktig, samt att den fortbildning som ges verkligen är relevant för undervisningen. För lärare som undervisar i svenska i låg- och mellanstadiet är det viktigt att få relevant fortbildning när det gäller exempelvis läsförståelse och läsinläring.

Då just läsförståelsestrategier är ett område som relativt nyligen uppmärksammats i forskningen, även om de bakomliggande pedagogiska idéerna inte är nya, är detta ett viktigt område inom ämnesfortbildningen.

Cirka hälften av lågstadielärarna som undervisar i svenska har inte fått någon fortbildning i läsförståelsestrategier de senaste fem åren. Av mellanstadielärarna är det 55 procent som inte fått någon sådan fortbildning den gångna femårsperioden. Trots att en stor andel av lärarna på låg- och mellanstadiet har med sig hur man arbetar med läsförståelsestrategier från sin utbildning bör det vara ett prioriterat område för fortbildning.

Diagram 10. Samtliga lärare: Finns tillgång till skolbibliotek med utbildad bibliotekarie/skolbibliotekarie på din skola?

En mycket stor andel av lärarna i denna undersökning svarar att eleverna inte har tillgång till skolbibliotek med utbildad bibliotekariepersonal på den egna skolan. Värst är det i lågstadiet, där endast 44 procent av lärarna svarat ja på frågan som ställts. Det kan tyckas att skolbibliotek borde vara av särskild vikt just när eleverna lär sig läsa och bekanta sig med böcker, och av den anledningen måste fördelningen i diagrammet tolkas som negativ.

Enligt skollagen ska eleverna ha tillgång till skolbibliotek. På Skolinspektionens hemsida kan man läsa vad detta i praktiken ska innebära. Enligt myndighetens riktlinjer ska eleverna ha tillgång till ett skolbibliotek i den egna skolenhetens lokaler eller på rimligt avstånd från skolan som gör det möjligt att kontinuerligt använda biblioteket som en del av elevernas utbildning för att bidra till att nå målen för denna.⁸

Konkret tillgång till skolbibliotek på den egna skolan skapar goda förutsättningar att lägga upp läsundervisningen. Det kan ske genom samplanering mellan lärare och bibliotekarie, och att en del av undervisningen förläggs till biblioteket.

⁸ www.skolinspektionen.se 15 maj 2014, Informationsblad om skolbibliotek

Metodbeskrivning

Lärarnas Riksförbund har skickat ut en webbenkät som besvarats av sammanlagt 2 194 medlemmar som undervisar i ämnet svenska på grundskolan, antingen som klasslärare eller ämneslärare. Antalet fördelar sig enligt följande: 552 lågstadielärare, 607 mellanstadielärare och 1 035 högstadielärare.

LÄRARNAS
RIKSFÖRBUND

Lärarnas Riksförbund är det akademiska förbundet som enbart organiserar behöriga lärare och studie- och yrkesvägledare. Med snart 90 000 medlemmar är vi ett av de största förbunden inom Saco.